

PRZERAZIĆ (34) *vb pf*

e oraz a jasne.

inf przerazić (2). ◇ *fut* [1 sg przerażę.] ◇ 3 sg przerazi (7). ◇ *praet* 3 sg m przeraził (8). *f* przeraziła (3). ◇ 3 pl m pers przerażili (3). *subst* przerażili (1). ◇ *plusq* 3 sg m był przerażił (1). ◇ *imp* 2 sg przeraż (5). ◇ *con* 3 sg m by przerażił (2). *n* by przerażiło (1). ◇ *part praet act* przerażiwszy (1).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde* także XVIII w.

1. *Przebić, przeszyć* [w tym: kogo, co (11)] (12) : *OpecŻyw* 153v; [Czart mówi:] Byto [grzechy Kupca] uamey [!] Wadze było I Piętra by przerażyło [tj. szala wagi skacząc do góry przebiłaby strop] *RejKup* aa8v; *Twárdą* [kółkę] przerażił [Pan]: á oto z kámięniá Zdróy przeżroczyły wypadł nowého [strumienia]. *KochPs* 115; [[*Florenc, szykując się do walki z olbrzymem, mówi:*] iefli mu zbroie iego nieprzerąże tedy go wżdy obále/ w którym obáleniu mieczem go dofkoczę *HistOtton* 51v].

przerazić do czego [= jak głęboko] (2): przypominam twéy naświétfzéz miłości on [mętek/ któryś] miáá/ gdyś [yná] [wégo] namilfzého widziáá oná koroná [rógá] [vkoronowáného/ którą] wielkim gwałtem ná iego naświétfzá głowę wcińfneli/ y áż práwie do mózgu przerażili *SiebRozmysl* I3v, C4v.

przerazić czym (1): Iedennafta drogá twoiá bylá o moy namilfzy Pánie Iezu Kryfte/ kiedy [...] koronę [ciérniową] ná głowę twá naświétfzá włożyli/ którą práwie áż do mózgu głowę twá naświétfzá przerażili *SiebRozmysl* C4v; [Kupido Helenę [strzałką [!] miłości] przerażył *SqdParysa* C2v].

Fraza: »miecz przeraził« (1): Spalone pierśi choćby miecz [rógi] przerażił/ Bárziéy niżli iákom ieft/ mnieby nie obráził. *GórnTroas* 43.

Zwroty: »przerazić pierśi« [szyk zmienny] (2): á [strzáá] obrociwfzy [ie] przerażiá pierśi iego [rycerza]. *HistRzym* 56; *GórnTroas* 43.

[»siebie na obie stronie przerazić« = *przebić się na wylot*: Niewolnik iego [C. *Vettiusa*] dobywfzy broniey [...] naprzód páná zábił/ á potem [...] siebie téz ná obie [stronie] przerażił. *SenekaGórn* 145 (*Linde*).]

Przen (5) : profzę [cię] przez głębokość ran twych/ ktore przerażiły [ciało] [świéte] twoie *LatHar* 298; Więc do tego/ co przedtym przerażił obłudny Pochlébcá vcho pánfkié/ tám iuż teraz trudny Ma przyftęp do páná *GoslCast* 18.

Fraza: »przerazi(ł) miecz« [szyk zmienny] (3): Co tám zá [mútek] twóy był/ kiedyś w onéy męce/ W zálofnym [fercu] [swoim] go náfzládowáá [Maryjo]/ [...] Gdy ná krzyżu vmiérał/ nie bez twéy záłości/ Gdzie dużę twá przerażił [ciężki] miecz boleści? *SiebRozmysl* Hv, Gv, Hv.

2. *Przeniknąć na wskroś, zjść, przejść* (12) :

przerazić kogo, co (2): Niewiem panie czocz [ie] działo Y teraz mam duże mało Czom [ie] tak przelękla bylá Aż mié febra przeraziá *RejJóz* H2; [w]zákoż gdy iá [kapustę] [szron] ábo mroz przerazi [zimie/ tedy] [subtelniey] [sza] bywa y [smáczniey] [sza] *Cresc* 1571 206]. *Cf* *przerazić co do czego* *czym*.

przerazić co do czego *czym* (1): Tego [Syriusza]/ gdy z [słóncem] [wznidzie] [łczy] [py] nie omylá/ Co [łábá] [żywność] [má] [iac]/ w [li] [st] [fye] tylko [si] [łá]: Bo káždy do korzeniá [promieniém] przerazi: Zdrowym [po] [si] [łek] [dá] [ie]/ [md] [łé] do kónca kázi. *KochPhaen* 13.

przerazić w co (1): Zápałił [ie] [rógi] [ogień] w [mey] [tj. boskiej] [popędli] [wości]/ A przerazi áż w [piekielne] [w] [ży] [tki] [głębokości] *LubPs* gg4v.

Przen: Spowodować silne emocje [w tym: kogo, co (8)] (9) : Bo pátrzenie ná truny ich [świętych]/ myłł przerázi/ y pobudzi/ y ták ípráwi/ iákoby ten ktory tám leży/ zaráz fie znim modlił/ y przytomnym tám był. *SkarŻyw* 132; O niewiáfto/ [...] Tyś siatką ludołówną. Promieniem miłości/ Wypal ferce młodzieńcá/ przeraż iego kości. *GosłCast* 15.

Zwroty: »przerazić [kogo, co] bojaźnią, strachem; strach [kogo] przerazi« [szyk zmienny] (3;2;1): iuz we mnie máło mocy przed thákim ítráchem ktory mię tey nocy przeráził. *BibRadz* 4.*Esdr* 12/5; A obiedwie ítronie [walczących]/ Stráchem dziwnym przeráził/ Pan wielki w Sionie. *ZawJeft* 14; Przeráż boiáźnią ciáło moje *LatHar* +3; O Dufzo moiá/ [...] otrząśni fię z leniftwá twoiego: vważ złość twoię/ przeraż ítráchem myśl twoię. *LatHar* 148, 608; *SkarKaz* 7a.

»przerazić na wsze strony« (1): Bo to iuz gniew ni rozumem/ ani flowy odięty Ten przerazi na włze ítronie idzie z głowy aż w pięty *RejJóz* C4v.

3. Przebić się, walcząc przedostać się przez wojsko [kogo, co] (10) : *BielKron* 380v; przeráziwłzy lewy rog nieprzyaciéłłki/ bierz fie prędko/ czyniąc mężnie wśelką bronią/ [...] aż przydziefz do Czalu nieprzyłaciéłłkiego [!]. *BielSpr* 20v, 18v; [*BielKron* 1551 227].

przerazić czym (1): W pośrodku woýłká fzykowáli [Rzymianie] lud ćwiczony ná klin [tj. trójkątny szyk wojskowy]/ kthorym narychley przerázi woýłko nieprzyaciéłłkie *BielSpr* 22.

Zwrot: »przerazić wojsko« (6): Troillus ná pirwym potkániu Greki poráził/ á lud Achillefow vciekł/ á przeráził woýłko Greckie aż do namiotow *BielKron* 58v, 352; *BielSpr* 20v, 22, 23v, 24.

Szeregi: »przełomić i przerazić« (1): Bolesław z pońilecznym vffem Słężakow w bok ludu Cefárłkiemu przypadł/ przełomił y przeráził woýłko Cefárłkie *BielKron* 352.

[»przerazić i rozgromić«: potkał fie [król] napirwey z Węgry (bo ná czele ítali) wnet ie przeráził y rozgromił *BielKron* 1551 182v.]

»przerazić i zamieszać« (1): wnet zátym gdy czoło porázili/ frzodek też vřow Zmodź pierwey przeráziłá y zámieszálá/ podáli tył Niemcy *StryjKron* 390.

Synonimy: **1.** przebić, przebość, przekłóć, przekowác, przeszyć; **2.** przeniknąć; **3.** przebić się, przedrzeć się.

Formacje współrdzenne cf DORAZIĆ.

Cf **PRZERAŻENIE, PRZERAŻONY**